

بررسی مسئله مدگرایی بر مبنای آموزه های قرآنی و روایات ائمه اطهار (ع)

عرفانه محمدزاده حقیقی

گروه معارف ، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

نام نویسنده مسئول:

عرفانه محمدزاده حقیقی

چکیده

موضوع مورد بررسی و تحقیق در این پژوهش، مسئله مدگرایی است و به دنبال پاسخ این پرسش هستیم که آیا در آیات قرآن و روایات ائمه اطهار (ع) مدگرایی مورد تایید است یا خیر؟ در آموزه های قرآنی مدگرایی تا حدی که برگرفته از نیازهای عاطفی و فطری انسان ها باشد ارزشمند و مورد تایید است اما چنانکه مشاهده می کنیم در جامعه امروزی مدگرایی برگرفته از نیازهای فطری انسان نیست بلکه نوعی تقلید از فرهنگ غربی است و این مسئله ذهن بسیاری را به خود مشغول داشته که چه عواملی باعث شده نسلی که در جامعه اسلامی رشد و نمو داشته و تحت تعلیم و تربیت اسلامی قرار گرفته است به تقلید از فرهنگ غربی رو آورد و چرا نوعی شکاف بین ارزشهای اسلامی و ارزشهای مطلوب قشر جوان مشاهده می شود؟ در این جستار علل و عواملی که موجب گرایش به مدگرایی و تقلید از فرهنگ غربی شده و آسیب هایی که این امر در ابعاد مختلف زندگی انسان در پی داشته مطرح شده و در آخر با توجه به آموزه های قرآنی راهکارهایی برای کاهش گرایش به مدگرایی ذکر شده است.

واژگان کلیدی: علل مدگرایی ، آسیب های مدگرایی ، درمان مدگرایی.

مقدمه

مسئله مد به محدوده زمانی و مکانی خاص مربوط نیست و کمابیش در میان همه اقشار جامعه وجود دارد، عده ای برای اینکه پایگاه طبقاتی خود را پشت نقابی پنهان کنند به دامان مد پناه می برند و از یک رفتار، قیافه یا طرز پوشش بدون توجه به پایگاه طبقاتی که به آن تعلق دارند پیروی می کنند. برخی هیچ دلیل خاصی برای تبعیت از مد ندارند و فقط بخاطر اینکه این پدیده در جامعه رواج پیدا کرده از آن استقبال می کنند و می خواهند با این کار در میان دیگران جایی برای خود باز کنند و بابت آن هزینه های زیادی را تقبل می کنند حتی اگر برایشان مشکل باشد قشر مرفه جامعه هم برای متمایز کردن خود از بقیه افراد جامعه به دنبال مدهای جدید هستند، اما در این میان، جوانان و نوجوانان بیش از دیگران به مد اهمیت می دهند و پوشاک و شیوه آرایش بانوان شاخص ترین موارد مد شونده هستند که در اغلب موارد به زشت و زیبا بودن آن توجه نمی شود ولی آیا انتخاب هرگونه لباس و آرایشی برای هر جامعه و فرهنگی مناسب است؟ اسلام با هر گونه مدی که در آن به دلیل نازکی، چسبندگی و نمایان شدن اعضای بدن حریم عفاف و حیا رعایت نگردد مخالف است چون موجب پدیده آمدن ناهنجاریهای رفتاری و فروپاشی خانواده ها می شود. از اینروست که قرآن به زنان واجب کرده هنگام روبرو شدن با مردان نامحرم از جلوه گری و تبرج خودداری ورزند چنانکه می فرماید: **وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ**. شما در خانه هایتان بمانید و مثل جاهلیت نخستین زینت هایتان را آشکار نکنید (احزاب/۳۳) و نیز می فرماید **لَا يَضُرُّنَّ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ** (نور/۳۱) طبق این آیه زن نباید کاری کند که موجب تحریک و تهییج و جلب توجه نامحرم شود چون با اینگونه رفتار موجب می شوند مردان بیمار تحریک شده و در پی تعرض آنان برآیند. برای حفظ امنیت اخلاقی جامعه و مصونیت یابی زنان از تجاوز و آزار بهترین راه آن است که این امور را رعایت کنند اما متأسفانه جوانان امروزی که به شدت تحت تاثیر رسانه ها و پایگاه فعال اینترنتی هستند به این ارزشها و هنجارهای دینی توجه ندارند و تابع بی چون و چرای مد هستند در این جستار علل و عوامل گرایش نسل جوان به مدگرایی، حدود و چارچوبهایی که اسلام برای مدگرایی تعیین نموده و سپس آسیب هایی که خروج از این حدود در پی دارد بیان شده و در آخر راهکارهایی برای کاهش گرایش به مدگرایی مطرح شده است.

تعریف مد

کلمه مد (mode) واژه ای فرانسوی از ریشه لاتین (Modus) است که پس از جنگ جهانی اول، به دنبال نفوذ تمدن غرب، وارد زبان فارسی شد. این واژه در زبان فرانسه به معنای طرز، اسلوب، عادت، شیوه، سلیقه، روش، رسم و باب آمده است (شجاعی . جوانان و مدگرایی : ۱۳ و صبور اردوبادی . آیین بهزیستی در اسلام : ۱۵) در فرهنگ دهخدا مد اینگونه تعریف شده : لغتی فرانسوی به معنی روش و طریقه موقت که طرز زندگی و لباس پوشیدن و ... اهل زمان را تنظیم می کند. در زبان انگلیسی اصطلاح فشن برای مد بکار می رود و تقریباً همان تعریفی که در زبان فارسی و فرانسه آورده می شود در ذیل واژه فشن می باشد یعنی روشی برای لباس پوشیدن، رفتار کردن یا یک علاقه که مد نظر فرد قرار می گیرد.

علل و عوامل مدگرایی

۱. عوامل فردی

الف) نوگرایی و تنوع طلبی: نوگرایی یکی از نیازهای طبیعی انسان است که هم موجب نشاط روحی و روانی انسان می شود و هم از یکنواختی زندگی انسان جلوگیری می کند اما انسان عاقل نباید این حس فطری را بهانه ای برای رنگارنگ شدن قرار دهد. امام علی (ع) می فرماید: از نشانه های احمق، تلون (رنگ به رنگ شدن) زیاد او در کارها است . بنابراین زیاده روی در نوگرایی چندان پسندیده نخواهد بود.

ب) میل به خودآرایی و زیبایی: ژولیدگی با نهاد و فطرت انسان که زیبایی است، در تضاد است و اولیای الهی با آن مخالفند چون موجبات نفرت دیگران را فراهم می آورد. در آیات قرآنی و روایات اسلامی به مسأله زینت و جمال و خودآرایی عنایت خاصی شده است و از ویژگی های خاص انسان مومن معرفی شده است چنانکه امیرالمومنین علی (ع) می فرماید: **التَّجَمُّلُ مِنَ اخْلَاقِ الْمُؤْمِنِينَ** خودآرایی از ویژگیهای خاص انسانهای مؤمن است. (شرح غر و درر ، ج ۱: ۳۰۷، ح ۱۱۷۵) البته امام علی (ع) هرگز زینت را منحصر به ظواهر انسانی نمی داند و آراستگی باطنی و اخلاقی را مهم تر از آراستگی ظاهری می داند و می فرماید: **زينة البواطن اجمل من زينه الظواهر**؛ زینت درونی از زینت ظاهر بسیار زیباتر است.

گرچه در تعالیم اسلامی به خودآرایی توصیه شده است اما به جهت در امان ماندن از عوارض منفی افراط و تفریط در خودآرایی و مدگرایی، حدود و چارچوب خاصی نیز برای آن تعیین شده است به عنوان مثال تأکید شده است که وسیله خود آرایشی:

اولاً باید حلال باشد و از راه مشروع تهیه شود.

ثانیاً سبب اسراف در سرمایه ها و استعدادها نباشد.

ثالثاً از هر گونه شائبه تجمل پرستی و جنبه خودنمایی داشتن بری باشد.

رابعاً به گونه ای نباشد که زمینه تحریک هواهای نفسانی و امیال جنسی دیگران را فراهم کند.

خامساً به صورت تقلید کورکورانه از دیگران انجام نگیرد. (شفیعی، جنون مدگرایی: ۲۱۴)

ج) تقلید و همانند سازی خود با دیگران: شبیه سازی مقوله ای است که در بین جوانان امروزی به وفور قابل مشاهده است و به

فرایندی ناهشیار اطلاق می شود که فرد در طی آن ویژگی ها، نگرش ها و الگوهای رفتاری فرد دیگری را برای خود سرمشق قرار می دهد و در شیوه لباس پوشیدن و طرز رفتار با آن ها همانند می شود که امری مذموم است. (ترکاشوند، مد نوآوری یا هنجارشکنی؟: ۲۰ و غروی زاد، در آمدی بر تئوری ها و مدل های تغییرات اجتماعی: ۱۹۶) عده ای همانند سازی و تقلید کورکورانه را مورد مذمت قرار داده و آن را ویژگی برخی حیوانات و پرندگان مانند طوطی دانسته اند. در قرآن کریم در مذمت تقلید کورکورانه آمده است: **وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ** (بقره/۱۷۰) هنگامی که به آنها گفته شود از آنچه خدا نازل کرده است پیروی کنید، می گویند: بلکه ما از آنچه پدران خود را بر آن یافتیم پیروی می نمایم، آیا نه این است که پدران آنها چیزی نمی فهمیدند و هدایت نیافتند؟! که البته این مذمت ها مربوط به تقلید منفی و نامعقول است نه تقلید مثبت و معقول. متأسفانه بیشتر مدهای رایج در بین جوانان و نوجوانان برگرفته از الگوهای غربی و نوعی تقلید کورکورانه از فرهنگ غربی است که نوعی تقلید منفی است. اینان بجای تقلید از قشر فرهیخته غرب که اهل علم و مطالعه و تحقیق و پژوهش هستند از قشر سطح پایین غرب تقلید می کنند.

د) رقابت با دیگران و چشم و هم چشمی: رقابت و چشم و هم چشمی در جامعه امروزی در هر زمینه ای به چشم می خورد و

یکی از عوامل پیروی از مد در بین جوانان و نوجوانان محسوب می شود. رقابت اگر در زمینه های مثبت جهت داده شود باعث پیشرفت و تکامل معنوی و فردی می شود اما اگر جهت گیری آن به سوی امور مادی و مدپرستی باشد و فرد سعی کند از لحاظ ظاهری مثلاً در سبک و شیوه ی لباس پوشیدن از دیگران عقب نماند، سرانجام به مدپرستی خواهد رسید که بی شک سرانجام خوبی نخواهد داشت. (غروی زاد، در آمدی بر تئوری ها و مدل های تغییرات اجتماعی: ۱۹۶)

ه) برتری جویی: برتری جویی و تشخیص طلبی از دیگر عوامل پیدایش مد در بین جوانان است. افرادی که خود را برتر از دیگران و

مربوط به قشر مرفه جامعه می دانند سعی می کنند این برتری را در گویش، لباس پوشیدن و سبک آرایش و زیورآلات خود نشان دهند از اینرو همواره در پی مدهای جدیدند چرا که حس می کنند مدهای قدیمی نمی تواند آن ها را از بقیه افراد جامعه متمایز کند. بنابراین شخص باید هر روز در قالب جدیدی قرار گیرد تا از رقابت عقب نماند. این تلاش آن چنان بی فایده است که در پایان به پوچی می انجامد. (غروی زاد، در آمدی بر تئوری ها و مدل های تغییرات اجتماعی: ۱۹۹)

و) فخر فروشی

یکی از انگیزه های مهم مدگرایی های افراطی و نامعقول، فخر فروشی است. قرآن اینگونه افراد را مورد مذمت قرار داده و می فرماید:

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ وَزِينَتُهُمْ وَتَفَاخُرُ بَيْنَكُمْ وَتَكَاتُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ (حدید/۲۰) بدانید که زندگی دنیا در حقیقت بازی و سرگرمی و آرایش و فخر فروشی شما به یکدیگر و فزون جویی در اموال و فرزندان است مثل آنهایی که مثل بارانی است که کشاورزان را رستنی آن باران به شگفتی اندازد سپس آن کشت خشک شود و آن را زرد بینی آنگاه خاشاک شود و در آخرت دنیا پرستان را عذابی سخت است و مؤمنان را از جانب خدا آموزش و خشنودی است و زندگانی دنیا جز کالای فریبنده نیست. این آیه بیانگر آن است که حتی در پوشیدن لباس می بایست نیت انسان پاک و زیبا باشد. در حدیثی از رسول الله(ص) آمده **مَنْ لَبَسَ ثَوْبًا يَبَاهِي بِهِ، لَبَاهِ النَّاسُ لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ حَتَّى يَنْزِعَهُ** (کنز العمال، ۴۱۱۴۳) هر فردی که برای مباحات و فخر فروشی و به خاطر خودنمایی لباس بپوشد، خداوند تا زمانی که آن لباس را پوشیده است به او نگاه نمی کند کنایه از این که توجه نمی کند، به او اعتناء و عنایت نمی کند. در باب فخر فروشی روایاتی از امام علی (ع) آمده که در ذیل بیان شد:

علی (ع): **أَهْلَكَ النَّاسَ اثْنَانِ، خَوْفُ الْفَقْرِ وَ طَلَبُ الْفَخْرِ** دو چیز مردم را هلاک کرده است: یکی ترس از فقر و دیگری به دنبال

فخر بودن (بحار الانوار، ج ۷۳: ۲۹۰)

علی (ع) **لَا حُمْقَ اعْظَمُ مِنَ الْفَخْرِ** حماقتی بزرگتر از فخر فروشی نیست (غررالحکم و دررالکلم) علی (ع) **مَنْ صَنَعَ شَيْئاً لِلْمَفَاخِرَةِ حَشَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ اسْوَدَ** (هر کسی برای فخر فروشی زمینه‌ای فراهم کند خداوند او در روز قیامت رو سیاه محشور می‌کند. بحارالانوار. ج ۷۳: ۲۹۲)

علی (ع) فی صفۃ الشیطان: **فافتخر علی آدم بخلقه شیطان به سبب آفرینش خود به آدم فخر فروشی کرد.**
 علی (ع) **ما لابن آدم و الفخر؟ اوله نطفه و آخره جیفه لا یرزق نفسه و لا یدفع حتفه** بنی آدم را چه رسد که فخر فروشی کند؟ در آغاز نطفه است و در پایان مردار چند روز که از دفن جنازه بگذرد، تبدیل به جیفه می‌شود قادر نیست روزی خود را بیافریند و قادر نیست مرگ را از خود دفع کند. (نهج البلاغه . حکمت ۴۵۴)
 علی (ع) **ضیع فخرک و أحطط کبرک و اذکر قبرک فخر را فرو بگذار؛ تکبر را دور بینداز و قبر خود را یاد کن** (نهج البلاغه . خطبه ۱۵۳)

در نیایش مکارم‌الاخلاق صحیفه سجادیه چنین آمده است. که فرد گرفتار به فخر فروشی می‌تواند هر روز چند مرتبه این دو جمله را تکرار کند و از خداوند بخواهد: **الهی هب لی معالی الاخلاق و أعصمنی من الفخر** خداوندا! صفات عالی اخلاقی را به من ببخش و مرا از فخر فروشی ننگه دارد
 نتیجه نهایی اینکه مد و مدگرایی که بخاطر فخر فروشی باشد امری ناروا خواهد بود.

(ز) جلوه گری و جلب توجه دیگران : افرادی هستند که هر روز با تعویض و تغییر لباس و آرایش خود و خریدن لباس های گران قیمت و مد روز ، در صدد جلب توجه دیگران بر می آیند. استفاده از لباس های چسبناک و براق و رنگارنگ، کفش های پاشنه بلند، آرایش های غلیظ و غیرطبیعی که بیش از همه در بین جوانان و بخصوص در دختران رایج است، از مواردی است که برخی برای جلب توجه در اجتماع از آن استفاده می کنند. در حالیکه کرامت و احترام انسان صرفا به جنبه ظاهری اش وابسته نیست. اگر چه زیبایی های ظاهری مانند چهره زیبا، لباس شیک و موی آراسته موجب تحبیب قلوب می شود ولی به تنهایی نمی تواند ارزشمند باشد چون ارزش فرد در جامعه توسط فاکتورهای دیگری غیر از ظاهر صرف تعیین می شود و انسان آنگاه می تواند به رشد و کمال برسد که افزون بر زیبایی های ظاهری و بیرونی، برای رسیدن به زیبایی های درونی و معنوی نیز بکوشد. امام علی(ع) در این باره می فرماید: حسن ظاهری بدون نجات سودی ندارد.

(ح) تمایل به همنوایی با همسالان: تمایل به هماهنگی با همسالان از جمله عواملی است که باعث پیروی نوجوان از مد و توجه افراطی به ظاهر می‌شود، زیرا وسیله‌ای است برای مورد قبول آنان قرار گرفتن. گاهی هم ترس از تحقیر و تمسخر و متلک گفتن همسالان باعث می‌شود که جوانان و نوجوانان از مدهای رایج پیروی کنند. (روزنامه رسالت . شماره ۶۵۳۸ : ۲۰)

ی) به روز شدن

براساس آموزه‌های قرآنی، انسان باید در رفتار اجتماعی خود، تحت قوانینی قرار گیرد که از آن به عرف حاکم بر جامعه یاد می‌شود لذا باید در اموری چون پوشش به مقتضیات زمان و مکان توجه کند. در روایتی از امام صادق علیه السلام با تاکید بر نقش مقتضیات زمانه آمده: **خَيْرُ لِبَاسٍ كُلِّ زَمَانٍ لِبَاسُ أَهْلِهِ** بهترین لباس هر زمان، لباس اهل آن زمان است (حر عاملی . وسائل الشیعه . ج ۵: ۸ و حمید نگارش، هویت دینی و انقطاع فرهنگی: ۹۶) امام صادق (ع) حتی مومنان و شیعیان را تشویق می‌کند که بهترین‌ها را که مردم می‌پوشند پوشاک خود قرار دهند. از این رو، خطاب به عبید بن زیاد می‌فرماید: **ایاک ان تزین الا فی احسن زی قومک** خود را تزئین مکن مگر مثل قوم خود. در روایات است که آن حضرت (ع) خود در سیره‌اش براساس مقتضیات زمان و مکان عمل می‌کرد و جامه‌های خوب و نیکو می‌پوشید، به طوری که گاه مورد اعتراض برخی‌ها قرار می‌گرفت. وی در پاسخ برخی از معترضان به تفاوت پوشش خودش با پوشش پیامبر (ص) و امیرمومنان علی(ع) به تفاوت زمان و مقتضیات آن اشاره می‌کند. اسلام، امروزی شدن و نوگرایی در سبک و شیوه لباس پوشیدن را نیز به صورت کلی پذیرفته است به شرط اینکه در راستای ارزش ها و با حفظ اصول و مبانی اعتقادی باشد اما گاهی امروزی شدن، رابطه ی انسان را با گذشته اش که همان سابقه ی تاریخی و هویت فرهنگی اوست قطع می کند که اسلام با آن مخالف است.

۲. عوامل خانوادگی :

خانواده در زمینه گرایش جوانان به مد بی تاثیر نیست. خانواده هایی که به ظواهر پر زرق و برق اهمیت می دهند آگاهانه یا نا آگاهانه فرزندان خود را با عنوان مد یا شیک پوشی به پیروی از الگوهای غربی و بیگانه راهنمایی می کنند.

۳. عوامل فرهنگی (تأثیر پذیری از تبلیغات رسانه ها)

شبکه‌های ماهواره، مجلات و پایگاه‌های فعال اینترنتی، انواع مدهای جدید را تبلیغ می‌کنند و از این طریق، زمینه را برای گرایش خانواده‌ها و بخصوص جوانان به سوی مدهای نو مهیا می‌سازند. برای دنیای غرب، طراحی، تولید و عرضه مد جنبه اقتصادی دارد و موجب رونق تجارت و بهره‌مندی اقتصادی آنهاست از اینرو شرکت‌های تولیدی هر روز یک فرم شلوار، پیراهن، کفش، کلاه، عینک، گوشی تلفن و... را عرضه می‌کنند و گاهی برای آنکه کالای تولیدی شان زودتر در جامعه مد شود، از یک فرد مشهور (مثل یک هنرمند سینما یا ورزشکار) با اعطای مبلغ زیادی پول، می‌خواهند که برای یک بار هم که شده، از آن کالای جدید استفاده کند و در فیلم یا صحنه‌ی تلویزیون، ظاهر شود. دلیل عمده‌ای که تولیدکنندگان و طراحان خارجی توانسته‌اند مد آفرینی داشته باشند، آشنایی آنها با مبانی روان‌شناختی تأثیرگذاری و به کارگیری روش‌ها و اصول فنی مناسب در کار است. (جلالی فراهانی . گریز از زندگی یکنواخت : ۱۵۴)

۴. عوامل اجتماعی

الف (تظاهر به ترقی اجتماعی : در جامعه مادی‌گرا، توانایی مالی جایگاه افراد را تعیین می‌کند از اینرو اعضای هر قشری شیوه زندگی و رفتار قشر بالاتر را الگوی خود قرار می‌دهد و می‌کوشد مطابق آن زندگی کند و بدین وسیله تظاهر به ترقی اجتماعی می‌کند در این میان دوباره قشر بالاتر به مدهای جدید رو می‌آورد تا برتری خود را نشان دهند و این موجب رواج مدگرایی می‌شود. (فرامرز رفیع پور . جامعه روستایی و نیازهای آن)

ب) فشار اجتماعی : در بازار رقابت جنسی، زنان ناچارند با زنان دیگر رقابت کنند و به مد رو بیاورند

پیامدهای منفی مدگرایی

۱. انحراف اعتقادی:

برخی گروه‌های منحرف اعتقادی با استفاده از ابزار مد تفکرات انحرافی خود را در قالب پوشش، آرایش و مد منتشر می‌کنند و اگر جوانان جامعه آگاه نباشند به راحتی در دام این گروه‌ها گرفتار می‌شوند و به پیروی از تفکرات آنها می‌پردازند و نتیجه که **من تشبه بقوم فهم منهم** هر که به گروهی تشبه جوید از آنهاست (پاینده . نهج الفصاحه : ۷۳۷ . ح ۲۸۲)

۲. آسیبهای اخلاقی :

الف) در موضع اتهام دیگران قرار گرفتن : یکی از آموزه‌های اخلاقی ائمه آن است که انسان خود را در موضع اتهام قرار ندهد. اگر فردی از مدی که نماد گروه‌های منحرف در آن بکار رفته استفاده کند دیگران او را جزء همان گروه منحرف محسوب می‌کنند هرچند واقعا این فرد از روی نا آگاهی از چنین مدی پیروی کرده باشد و هیچگونه پایبندی به باورهای غلط صاحبان آن مد نداشته باشد. چنانکه امام صادق (ع) می‌فرماید: **لا تصبحو اهل البدع و لا تجالسوا هم فتصيروا عند الناس کواحد منهم** با اهل بدعت رفاقت نکنید و با آنها همنشین نشوید زیرا در نظر مردم از بدعت‌گذاران محسوب می‌شوید (مجلسی . بحارالانوار . ج ۷۱ : ۲۰۱) در حدیثی از امام علی (ع) می‌خوانیم و **ایاک و مواطن التهمه** از جایگاه‌های تهمت دوری کن (شیخ مفید . آمالی : ۲۲۲)

ب) گرفتار شدن به رذایل اخلاقی : مدگرایی انسان را گرفتار رذایل اخلاقی می‌کند چون موجب فخر فروشی، زیاده‌خواهی، خودنمایی، اسراف، تجمل‌گرایی و... می‌شود. همچنین اگر افراد توانایی مالی برای این نداشته باشند که خود را به مد روز برسانند به رذایلی مثل دزدی و تجاوز به حقوق دیگران روی می‌آورند.

ج) اتلاف وقت : افرادی که به مدگرایی روی آورده‌اند علاوه بر سرمایه عظیمی که از دست داده‌اند عمر خود را بجای پیشرفت و بدست آوردن موفقیت به دنبال مدهای گذرا تباه کرده‌اند این در حالی است که امام علی (ع) می‌فرماید: **إحذروا صیاع الاعمار فیما لا یبقی لکم ففائتها لا یعود** از تباه شدن عمرها در چیزی که برایتان باقی نمی‌ماند حذر کنید چراکه عمر رفته باز نمی‌گردد. (آمدی . غررالاحکم و دررالکلم : ۱۶۰ . ح ۳۰۵۹)

۳. انحرافات جنسی

الف) از راه آرایش: بطور طبیعی جلوه گری دختران و پسران در جامعه جاذبه جنسی ایجاد می کند و موجب گرایش به جنس مخالف می شود و این امر زمینه تحریک، انحراف و فساد جنسی را فراهم می کند.

ب) از راه پوشش: پوشاک هایی که از راه مد به جوانان ارائه می شود چسبان، تنگ، کوتاه و دارای رنگ های جذاب است چنین پوششهایی در تحریک امیال غریزی و تقویت و افزایش هوس در نوجوان و جوان دختر و پسر نقش دارد در حالیکه نوع پوشش بایستی مطابق حدود شرعی باشد و چسبنده، مهیج و تحریک کننده نا محرم ها نباشد. خداوند در آیه ۳۰ سوره نور می فرماید: **قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ** ای پیامبر به مردان با ایمان بگو: چشمان خود را از نگاه حرام فروگیرند و پاکدامنی خود را حفظ نمایند. این برای آنان پاکیزه تر است. بی گمان خداوند به آنچه انجام می دهند آگاه است. این آیه به طور کلی می فرماید: مردان با ایمان بر چشمان خود تسلط دارند و نگاه خود را بر آنچه دیدنش مورد رضای خدا نیست، می بندند که منظور نگاه به زنان نامحرم است، در این آیه به دنبال کنترل چشم، کنترل اندام جنسی از هرگونه ناپاکی و شهوترانی مطرح شده است. سپس در آیه بعد می فرماید **وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتَوْبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ** (نور/۳۱) به زنان با ایمان بگو دیدگان خود را از هر نامحرمی فرو بندند و پاکدامنی ورزند و زیورهای خود را آشکار نگردانند مگر آنچه که طبعاً از آن پیداست و باید روسری خود را بر سینه خویش فرو اندازند و زیورهایشان را جز برای شوهرانشان آشکار نسازند و پاهای خود را به گونه ای به زمین نکوبند تا آنچه از زینتشان نهفته می دارند، معلوم گردد ای مؤمنان همگی از مرد و زن به درگاه خدا توبه کنید امید که رستگار شوید. در آیه قبل، خداوند به مردان دو فرمان داد: یکی کنترل چشم و دیگری کنترل شهوت. این آیه نیز ابتدا همان دو دستور الهی را درباره زنان بیان می دارد و سپس برای حفظ زنان از نگاه های افراد ناپاک، سه نکته را مورد توجه قرار می دهد:

یکی پوشیدن مقنعه ای بلند که زیبایی های طبیعی مو، گردن و سینه را از نامحرمان بپوشاند

دیگری پوشاندن زیورها و زینتهایی چون گوشواره، گردنبند و دستبند در برابر مردان نامحرم

سفارش سوم اینکه زنان به هنگام راه رفتن پاهای خود را بر زمین نکوبند و طوری راه نروند که توجه دیگران به آنها جلب شود

بطور مسلم نوع گفتار و رفتار و پوشش زنان و مردان، تاثیر زیادی در سلامت روابط اجتماعی و حفظ حیا و عفت و پاکدامنی در محیط های عمومی دارد. لذا خداوند از یکسو، نگاه های ناروا را حرام شمرده و از سوی دیگر، به نمایش گذاشتن چیزهایی که موجب تحریک غریزه جنسی می شود، ممنوع کرده است. نگاهی گذرا به آنچه در جهان امروز می گذرد نشان می دهد پدیده ای که در غرب از آن به عنوان آزادی زنان نام می برند، جز آزادی روابط جنسی و برهنگی زنان، آن هم برای لذت جویی بیشتر مردان هوسران، حاصلی نداشته است. باتوجه به پیامدهای منفی روابط افسارگسیخته جنسی، آیا آزادی جنسی، جز بهره کشی مستمر مردان از زنان جامعه از طریق چشم و گوش و لمس، معنای دیگری دارد؟ چنانکه در این آیه آمده است: **يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّلْزَوَاجِ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا** (احزاب / ۵۹) ای پیامبر، به همسران و دختران و زن های مؤمنان بگو روسری ها و چادرهای خود را بر خویش بپوشانند که گردن و سینه و بازو و ساق ها پوشیده شود این کار نزدیکتر است به آنکه به حجاب و عفت شناخته شوند تا مورد تعرض و آزار فاجران قرار نگیرند و خداوند همواره آمرزنده و مهربان است. حکمت های پوشش در اسلام عبارتند از:

۱. آرامش روانی: برهنگی باعث می شود افراد جامعه در نتیجه نگاههای شهوت آلود تعادل روانی خود را از دست بدهند و در دام

تخیلات جنسی و اضطراب روحی گرفتار شوند این در حالی است که حفظ پوشش مانعی بر سر راه این انحرافات است و از طغیان غریزه در انسان جلوگیری می کند.

۲. استحکام پیوند خانوادگی: در منطق اسلام کامیابی جنسی محدود به محیط خانواده است. اگر التذاذات بصری و لمسی به محیط

خانواده و همسر قانونی محدود شود و محل دیگری برای اشباع آن وجود نداشته باشد صمیمیت و اتصال میان همسران بیشتر خواهد شد.

۳. استواری جامعه: در جامعه ای که زنان همواره در اندیشه جلب توجه مردان و خودآرایی در حریم عمومی هستند روابط اجتماعی

سمت و سوی جنسی می یابد و غریزه جنسی در رأس مناسبات اجتماعی قرار می گیرد در این حالت نظام اجتماعی دچار تزلزل می شود و در آن انحطاط اخلاقی، روابط نامشروع، قتل ها ی جنسی، نا امنی فیزیکی و فرهنگی، بیماریهای روحی روانی، لذت پرستی و ... رشد می کند. جامعه به اتاق خواب افراد تبدیل می شود و خطوط قرمز اخلاقی و دینی یکی پس از دیگری کم رنگ و پاک می شود. در چنین جامعه

حیوانی حریم عمومی به عرصه تنازع برای نیل به لذت بیشتر تبدیل می شود و در محیط کار و محافل علمی و فرهنگی همه چیز در حاشیه لذت های جنسی قرار می گیرد.

۴. ارزش زن: برهنگی و خودآرایی سبب می شود که زن به مثابه یک کالای جنسی فهم شود یعنی در حریم عمومی آنچه مورد توجه است شخصیت انسان نیست بلکه جذابیت های جنسی اش است که برجستگی می یابد. در چنین فضای فرهنگی، جنسیت زن بر شخصیت او غالب می شود. از اینرو اسلام تاکید کرده زن حق ندارد در حریم عمومی زیباییها و زینتهایش را آشکار کند و توجه شهوانی مردان نامحرم را به خود جلب نماید.

۴. پیامدهای منفی روحی روانی:

الف) بحران هویت: هویت یعنی مجموع باورها، ارزشها و رفتارها یعنی توانایی در آنچه می خواهیم باشیم. افراد مدگرا بیشتر به خواسته دیگران اهمیت می دهند و برای اینکه در نظر دیگران ارزشمند جلوه کنند حاضرند باورها، ارزشها و رفتار خود را نادیده گرفته و به هر قید و بندی به آنها تحمیل می شود تن دهند.

ب) نارسایی عاطفی و روانی: هر فرد در ظرفیت های خود محدودیت هایی دارد ذهن و عاطفه و روان انسان باید به تناسب مسائل مهم زندگی مثل تحصیل و روابط زناشویی و ... بکار گرفته شود. به کار گیری افراطی این سرمایه ها در بعدی خاص مثل مدگرایی موجب افت تحصیل، کاهش موفقیت و نارسایی در زمینه های دیگر می شود.

ج) احساس شکست و ناکامی: افراد و خانواده قادر نیستند هر روز با صرف هزینه های زیاد، لباس یا لوازم زندگی که تازه مد شده اند را بخرند مگر با به زحمت و تکلف انداختن خود و خانواده. عدم توانایی دستیابی به آخرین مدها موجب ناکامی افراد مدگرا می شود و این موجب فشار و ناملایمات روحی می شود درحالیکه انسان باید متناسب با وضعیت معیشتی خود لباس مناسب تهیه و استفاده نماید. امام صادق (ع) در رابطه با فردی که برای آراستن لباس، خود را به مشقت می انداخت فرمود: **لَيُنْفِقُ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَ مَنْ قَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ** یعنی بنا به مقدار حال و روز خود خرج نماید تا به سختی نیفتد.

د) از دست دادن اراده و اختیار خود: افراد مدگرا مطیع اراده مدسازان هستند و هر چیزی که تبدیل به مد می شود چه زشت و چه زیبا آنان را در بند خود می سازد. در این تقلید های کورکورانه اراده و انتخاب انسان تعطیل می شود و پسند و نظر دیگران ملاک عمل قرار می گیرد.

ه) اختلال در حس زیبایی شناختی: مدگرایان همان چیزی که طراحان مد القا و ترویج می کنند را به عنوان امری پسندیده و زیبا قبول می کنند همین امر موجب می شود حس زیبایی شناختی خود را از دست بدهند.

و) انزوا و جمع گریزی: انسان مدگرا خود را متمایز از بقیه می داند و با کسانی رابطه برقرار می کند که از نظر ظاهری شبیه او هستند. این ویژگی روحی سبب می شود بسیاری از روابط اجتماعی خود را کنار گذارد و این امری است که اسلام با آن مخالف است. (وفا جو. مدگرایی)

۵. پیامدهای اجتماعی

الف) گسترش فساد اجتماعی: جلوه گری و نمایان کردن زینت ها و آرایش های تحریک کننده توسط دختران، محرک میل جنسی مردان بوده و نتیجه ای جز گسترش فساد در جامعه ندارد.

ب) ایجاد نابرابری های اجتماعی و فاصله طبقاتی: مد در ابتدا برای گروه های برتر جامعه در نظر گرفته می شود و قشر مرفه جامعه دائما برای خودنمایی خود را از شکل معمول جامعه خارج می کنند و با انتخاب یک مد تازه نظر دیگران را به سوی خود جلب می کنند عوام نیز برای شبیه کردن خود به اشراف به همان مد تازه هجوم می آورند و دوباره اشراف برای تمایز خود به دنبال مد تازه می روند و بقیه به دنبال افراد مرفه می روند با رواج این فرهنگ عده ای به درآمد بالا دست می یابند و این باعث شکاف طبقاتی می شود و جامعه را به نابودی می کشاند.

۶. پیامدهای فرهنگی

انتخاب نوع آرایش و شکل لباس در صحنه پیکارهای فرهنگی موجب توجه استعمارگران فرهنگ بوده و آسیب هایی را در پی داشته است. در یک جامعه دینی که صاحب فرهنگ و تمدنی غنی و اصیل است نباید پوشش های فرهنگ بیگانه رواج یابد (جواد همتی . مدگرایی . صباح شماره ۱۷) زیرا با ورود مدهای غربی به یک کشور و قبول آن از سوی مردم هویت فرهنگی کشورها مورد هجوم قرار گرفته و دچار بحران می شود و زمینه ساز پذیرش فرهنگ بیگانه می شود در چنین شرایطی پای بندی به ارزش ها و هنجارهای اجتماعی نماد انحطاط و جمود فکری تلقی می شود و پذیرش فرهنگ بیگانه نشانه پیشرفت و تمدن به حساب می آید و با ادامه این روند شرایط مساعدی برای استثمار اینگونه کشورها توسط دولت های غربی فراهم می گردد بدون اینکه کمترین هزینه ای برای تصاحب آن کشور متحمل شده باشند. (رفعت جاه . هویت انسانی زن در پالایش آرایش و مد : ۱۳۵)

از دیدگاه اسلام شبیه کردن خود به کفار و تقلید از آنان حرام است چون اینگونه تقلید و شباهت محدود در پوشش نشده و با گذشت زمان بطور طبیعی زمینه برای همگرایی های دیگری در سایر شئون زندگی فراهم می شود تا آنجا که به تدریج مومنین سبک زندگی صحیح خود را از دست داده و موجودیت دینی و ایمانی و هویت اصیل خود را از دست می دهند . (روزنامه آفتاب یزد شماره ۲۷۷۹ و نورالهی . مدگرایی : ۳۴)

امام صادق علیه السلام - به نقل از پدران بزرگوارش علیهم السلام - فرمود: **أَوْحَى اللَّهُ إِلَيَّ نَبِيٍّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ أَنْ قُلْ لِقَوْمِكَ لَا تَلْبَسُوا لِبَاسَ أَغْدَائِي وَلَا تَطْعَمُوا مَطَاعِمَ أَغْدَائِي وَلَا تَسَاكِلُوا بِمَا شَاكَلِ أَغْدَائِي فَتَكُونُوا أَغْدَائِي كَمَا هُمْ أَغْدَائِي** خداوند به یکی از پیامبرانش وحی فرمود که به قومت بگو، لباس دشمنان مرا نپوشند و غذای دشمنان مرا نخورند و خود را به شکل دشمنان من در نیاورند یعنی به شکل مشرکین و کفار چون اگر این کار را بکنند، آنها هم دشمنان من هستند . همان طوری که آن کفار و مشرکین دشمن من هستند. امام علی (ع) در این زمینه می فرماید: **لَا تَزَالُ هَذِهِ الْأُمَمُ مَا لَمْ يَلْبَسُوا لِبَاسَ الْعَجَمِ وَ اطمه العجم فإذا ذلك ضربهم الله بالذل** این امت تا هنگامی که لباس کفار و بیگانگان را نپوشد و غذای آنان را نخورد در خیر و سعادتند هرگاه چنین کنند خداوند آنان را خوار خواهد کرد

اگر جوانان به بایددها و نبایدهایی که اسلام در خصوص مد و مدگرایی ارائه کرده عمل کنند هرگز دچار بحران هویت و غرب زدگی نخواهند شد. از این روی افزایش آگاهی به اقشار جامعه مخصوصا جوانان، استفاده از رسانه و مقاوم سازی آنها در برابر تهاجم فرهنگی غرب و طراحی مدهای بومی می تواند تا حدودی با این آسیب مقابله کند.

۷. پیامدهای اقتصادی

الف) دامن زدن به اسراف : لباس و غیر لباس زمانی از وسایل زندگی دور انداخته می شود که یا پاره شود یا مندرس و رنگ و رو رفته شود یا تنگ و کوتاه شود و الا صرف به بازار آمدن مد و مدل جدید نمی تواند مجوز و دلیل عقلانی برای دور انداختن یک کالا باشد . این کار یکی از مصادیق اسراف است و اسراف از جمله گناهان کبیره است چنانکه در قرآن آمده: **وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ (انعام/۱۴۱) وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ (غافر/۴۳) وَإِنْ فِرْعَوْنُ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ (يونس/۸۳)** مدگرایی علاوه بر اسراف در مال و ثروت، به اقتصاد خانواده آسیب می رساند و سرمایه های ممکن را هدر می دهد سرمایه هایی که اگر درست بکار گرفته شود می تواند گره گشای بسیاری از مشکلات باشد. (بافکار . نگاهی به پدیده مدگرایی : ۲۱)

ب) آسیب زدن به اقتصاد کشور : برخی از لباس های پرفروش بازار، پایین ترین کیفیت ها را دارند اما مدگرایان هنگام خرید کالا بدون توجه به کیفیت آن پیرو بی چون و چرای مد هستند در حالیکه ممکن است اجناس داخلی کیفیتی بهتر داشته باشند و این موجب می شود سود افراد به جیب مدسازان بیگانه برود و تولید کنندگان داخلی با ورشکستگی مواجه شوند. (گلی زواره . مدگرایی در لباس، آفت هویت و دیانت : ۱۸)

۸. آسیب های جسمانی

الف) استفاده از الیاف مصنوعی : که مانع تبادل و تهویه هوا در زیر لباس شده و تعریق، تنفس و دفع سموم بدن را با مشکل روبرو می کند (گلی زواره . مدگرایی در لباس، آفت هویت و دیانت : ۱۸)

ب) استفاده از لباس های تنگ و چسبان : جوانان تمایل زیادی دارند که خود را خوش اندام نشان دهند از اینرو لباس تنگ و چسبان می پوشند. مدسازان جهت کسب درآمد بیشتر طراحی و مد لباس را در این مسیر قرار داده اند. به هر اندازه که لباس تنگ باشد رابطه

پوست با هوای آزاد کمتر می شود و شادابی و سلامتی پوست در معرض تهدید قرار می گیرد و محدودیت حرکتی بوجود می آورد. (صبوراردوبادی . آئین بهزیستی در اسلام . ج ۴: ۳۹)

ج) استفاده از لوازم آرایشی : استفاده بی رویه از لوازم آرایشی قلبی و غیر استاندارد موجب شیوع انواع بیماریهای پوستی شده که موجب پیری زودرس، عفونت، حساسیت های پوستی و تشدید آثار سمی نور خورشید، قارچ و ... می شود.

د) جراحی بینی : مد شدن این جراحی و استقبال جوانان و نوجوانان از آن موجب شده پای پزشکان غیر متخصص به این عرصه باز شود و مشکلاتی را برای فرد بوجود آورد در بسیاری از این جراحی ها چون بینی بسیار کوچک می شود فرد بخاطر چسبندگی بینی باید بطور مدام ترشحات بینی خود را پاک کند و در زمان خواب از راه دهان تنفس کند و این موضوع سبب کمبود اکسیژن بدن در زمان خواب می شود که خواب آلودگی، کسل بودن، بی حوصلگی و عصبی بودن در طول روز را به دنبال دارد. (روزنامه جام جم . شماره ۲۰: ۲۹۷۵)

ه) استفاده از کفش های نامناسب : که موجب عدم تعادل و کمر درد می شود.

و) تاتو (خالکوبی) که گاهی موجب بیماری پوستی و خونی می شود. (سایت تابناک . کد خبر ۲۵۷۷۳ تاریخ ۱۳۸۸/۱۰/۳۰)

ز) پیرسینگ : سوراخ کردن پوست و نصب اشیای تزئینی روی آن که مشکلاتی مثل حساسیت و عفونت را به همراه دارد.

ح) برنزه کردن پوست : که توسط دستگاه سولاریوم انجام می شود که موجب بالا رفتن ضریب ابتلا به سرطان پوستی، پیری پوست، افزایش چین و چروک و گاهی عوارض چشمی مثل آسیب قرنیه، شبکیه و ... می شود. (روزنامه جام جم . شماره ۲۸۷۶ تاریخ ۱۳۸۹/۳/۳۱)

ط) تزریق ژل بوتاکس که گاهی این مواد قلبی هستند یا به علت تزریق غیر کارشناسانه مشکلاتی را در چهره افراد بوجود می آورند.

ی) ایمپلنت سینه در خانم ها : علاوه بر هزینه های سنگین موجب عفونت، شکستگی ایمپلنت، افزایش احتمال به سرطان سینه اختلال در شیر دهی و می شود. همچنین مواردی مثل کاشت ناخن . نگین چشم و ... که مشکلاتی را به دنبال دارد.

عوامل موثر در عدم گرایش به مدگرایی

۱. نقش فرد مدگرا

به یقین در درمان هر نوع بیماری، علاقه خود بیمار و همکاری او برای درمان از هر عامل دیگری موثرتر است. در درمان بیماری مدگرایی نیز همین طور است. از دیگر سو، به فرموده قرآن، خدا حال قومی را تغییر نمی دهد تا آنان حال خود را تغییر دهند **إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ** (رعد / ۱۱). بر این اساس اگر مدگرایان به تغییر سرنوشت خود علاقه دارند باید نخستین گام را خودشان بردارند.

۲. نقش خانواده

عده ای نقش اساسی خانواده را بی تاثیر دانسته و معتقدند که متولیان فرهنگی باید مدلی شایسته و سازگار با جامعه اسلامی ارائه دهند . بی تردید در این راه رفتار صحیح والدین در درجه اول اهمیت قرار دارد. اگر بزرگتر ها خودشان تابع مد باشند این روحیه در فرزندان تقویت می شود چون فرزند، الگوی اولیه را از والدین می گیرد. وقتی فلان خانم یا آقا تحت تأثیر مد، هر هفته لباس های خود را به رنگی در می آورد و ده ها تقلید کورکورانه از فرهنگ غرب می کند، نمی تواند فرزندان خود را نسبت به پیروی از مد باز دارد. رفتار صحیح والدین تأثیر زیادی در کاهش گرایش به مدگرایی دارد. خانواده باید الگوهای مناسب را به فرزندان ارائه دهد و فرزندان را از پیامدهای منفی مدگرایی آگاه کند. بعد از والدین، مدارس و دانشگاهها در کاهش گرایش به مدگرایی وظیفه حساسی دارند و باید الگوی مناسب ارائه دهند تا نوجوانان و جوانان حساب شده تر عمل کنند و مشکلات اینچنینی بوجود نیاید.

۳. نقش مسئولان

مسئولان باید با آموزش دادن و برگزاری کلاسهای گروهی، نوجوانان و جوانان را از اثراتی که گرایش افراطی به این پدیده اجتماعی می تواند در جامعه داشته باشد آگاه کنند و شناخت لازم و راهکار مناسب برای کنترل و ارضای این نیازها ارائه دهند. فراهم کردن مراکز فرهنگی و تفریحی از دیگر نکاتی است که می بایست در این خصوص به آن توجه شود. در حال حاضر در سطح شهر و کشور مراکزی از این قبیل وجود دارد، اما هزینه هایی که بابت استفاده از آنها باید پرداخت شود از عهده همه خانواده ها و جوانان و نوجوانان خارج است. همچنین مسئولان باید برنامه های جذابی برای اوقات فراغت نسل جوان تدارک ببینند تا جوانان وقت ارزشمند خود را برای کارهای غیر ضروری مانند خودنمایی و جلوه گری صرف نکنند.

۴. نقش رسانه ها:

رسانه ملی باید به تهیه گزارش های مناسب و ساخت فیلم ها و برنامه های گوناگون جهت روشن کردن الگوهای انحرافی بپردازد و با آگاه کردن جوانان از پیامدهای مدگرایی منفی، زمینه کاهش الگوپذیری آنها از مدهای غربی را فراهم آورد. همچنین پیامهای بازگانی باید بر مبنای اصول اسلامی ساماندهی شود. پیامهای بازگانی مبتنی بر آموزه های غیر اسلامی و غربی سبب ترویج مدگرایی می شوند پس ضرورت دارد تا رسانه ملی، تبلیغات تجاری خود را بر اساس اصول اسلامی تنظیم و ارائه کند مثلاً نباید در رسانه شاهد تبلیغ کالاهای تجملاتی باشیم.

۵. نقش برنامه های دینی

بهره مندی از دین و تعالیم مذهبی مشترک، پایبندی و وفاداری به آن و اعتقاد به آیین های مذهبی در کاهش گرایش به مدگرایی بسیار مؤثر است. البته برنامه های دینی باید از عنصر جذابیت برخوردار باشند تا بتوانند موجب تقویت هویت ملی شده و بر کاهش مدگرایی منفی اثر داشته باشند.

درمان مدگرایی افراطی

۱. ارتقای شخصیت خود با روشهای صحیح: برخی افراد می خواهند کمبودهای خود را با ظواهر و زینت های ظاهری پر کنند در حالیکه روشهای بهتری برای بالا بردن منزلت وجود دارد. در قرآن در مورد افرادی که توجه افراطی به جلوه های ظاهری دارند آمده و: **وَلَا تَمْدَنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ** (طه/۱۳۱) و هرگز چشمان خود را به نعمت هایی که به گروههایی از آنها داده ایم مدوز اینها شکوفه های زندگی دنیاست تا آنان را در آن بیازماییم و روزی پروردگارت بهتر و پایدارتر است.

۲. مطالعه زندگی کسانی که خداوند آنها را به عنوان الگو معرفی کرده است مانند همه پیامبران، اوصیاء و ائمه معصومین

(ع) و علما و صلحا و اولیاء الهی که می تواند افراد معتقد به دین را از فرو رفتن در مدگرایی افراطی باز دارد. خداوند در قرآن کریم بارها در قالب داستانهای زیبا و آموزنده به طور مستقیم و غیر مستقیم به این اسوه های راستین پرداخته است. از جمله شخصیت های الگو، رسول اکرم (ص) و حضرت ابراهیم (ع) هستند. خداوند در آیه ای درباره حضرت محمد(ص) می فرماید: **لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ (احزاب/۲۱)** بی شک برای شما در اقتدا به رسول خدا سرمشق نیکوست. همچنین درباره حضرت ابراهیم (ع) می فرماید: **قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ (ممتحنه/۴)** بی شک برای شما در پیروی از ابراهیم (ع) سرمشق نیکوست. همچنین در قرآن پیامبرانی چون حضرت یوسف(ع)، نوح، یونس، ایوب و سلیمان، موسی و عیسی(ع) یحیی و زکریا و در میان زنان آسیه و مریم(ع) به عنوان اسوه های نیکو و خیر و افرادی چون فرعون، قارون، نمرود، ابولهب و زنش به عنوان الگوهای شر و جهالت به جهانیان معرفی شده اند.

در این راستا برخی فعالیت ها مثل افزایش آگاهی جوانان و نوجوانان در مورد مضرات مدگرایی، تشکیل کارگاههای آموزشی، برگزاری جلسات پرسش و پاسخ در جمع های دانشجویی در مورد علل و پیامدهای مدگرایی، تلاش رسانه های داخلی برای فرهنگ سازی در استفاده از الگوهای ملی و فرهنگ غنی قرآنی و دینی می تواند موجب پیشگیری از آسیب های ناشی از گرایش به مدهای غربی و گرایش افراطی به مدگرایی شود.

نتیجه گیری

در آموزه های قرآنی مد و مدگرایی نه ارزش است و نه ضد ارزش، چرا که گرایش به مد می تواند هم مثبت و اخلاقی و هم منفی و غیر اخلاقی باشد. اگر مدها برگرفته از نیازهای عاطفی و فطری انسان ها باشد ارزشمند و تحسین برانگیز هست اما مدهایی که با آموزه های قرآنی و ارزش های دینی جامعه مغایر باشد از نوع مدهایی است که دارای ارزش منفی است و باید با آن مبارزه و مخالفت کرد؛ زیرا هدف سازندگان آن تخریب سنت ها و ارزش های اسلامی است و موجب زیان مالی و معنوی و عاطفی و سرمایه های هویتی مردم مسلمان می شود.

منابع و مراجع

- [۱] پاینده . ابوالقاسم . ۱۳۸۲ . نهج الفصاحه (مجموعه کلمات قصار حضرت رسول) . تهران . دنیای دانش . چاپ چهارم
- [۲] تمیمی آمدی . عبدالواحد . ۱۳۶۶ . تصنیف غررالحکم و دررالکلم . قم . دفتر تبلیغات . چاپ اول
- [۳] الحرائی . ابی محمدحسن بن علی بن الحسین بن شعبه، ۱۳۷۹ . تحف العقول عن آل الرسول . ترجمه محمدباقر کمره‌ای . تهران . انتشارات کتابچی . چاپ هفتم
- [۴] حر عاملی . محمدبن حسن . وسائل الشیعه . قم . موسسه آل اهل بیت (ع) لاحیاء التراث
- [۵] دهخدا . علی اکبر . ۱۳۵۲ . لغت نامه . تهران . انتشارات دانشگاه تهران
- [۶] شیخ مفید . محمد بن نعمان عکبری بغدادی . ۱۴۱۳ ق . آمالی . قم . کنگره شیخ مفید . چاپ اول
- [۷] صبور اردوبادی . احمد . ۱۳۶۸ . آیین بهزیستی در اسلام . تهران . دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- [۸] غروی زاد ، احمد رضا ، ۱۳۷۳ . در آمدی بر تئوری ها و مدل های تغییرات اجتماعی . تهران . جهاد دانشگاهی
- [۹] لیثی واسطی . علی بن محمد . عیونالحکم و المواعظ . تحقیق حسین حسینی بیرجندی . موسسه تحقیقات و نشر معارف اهل بیت (ع)
- [۱۰] مجلسی . محمدباقر . بحارالانوار . تهران . اسلامیة . مکرر
- [۱۱] نجفی طبسی . محمدرضا . ۱۳۷۷ ق . ذرایع البیان فی عوارض اللسان . نجف . مطبعه النعمان
- [۱۲] نگارش . حمید . ۱۳۸۰ . هویت دینی و انقطاع فرهنگی . بی جا . نمایندگی ولی فقیه در سپاه . چاپ اول
- [۱۳] بافکار . حسین . ۱۳۸۶ . نگاهی به پدیده مدگرایی . طوبی . شماره ۲۱
- [۱۴] ترکاشوند . علی . مد نوآوری یا هنجارشکنی؟ . روزنامه رسالت . شماره ۶۵۳۸
- [۱۵] جلالی فراهانی . ۱۳۸۳ . گریز از زندگی یکنواخت . نشریه ایران
- [۱۶] خاوری . معصومه . ۱۳۸۹ . مد و مدگرایی و تاثیرات آن در تغییرات فرهنگی جوامع، بی جا
- [۱۷] سید نژاد . سید صادق . جوانان و مدگرایی . مجله دیدار آشنا . ش ۱۹
- [۱۸] شجاعی . محمد صادق . ۱۳۸۲ . جوانان و مدگرایی . حدیث زندگی . بی جا . شماره ۱۳
- [۱۹] شفیعی . ۱۳۸۳ . جنون مدگرایی . نشریه کیهان
- [۲۰] رفعت جاه . مریم . ۱۳۸۶ . هویت انسانی زن در پالایش آرایش و مد . فصلنامه کتاب زنان . شماره ۳۸
- [۲۱] زارعی . پرویز . ۱۳۵۴ . بازاریابی و مدیریت بازار . دانشگاه علامه طباطبائی تهران
- [۲۲] گلی زواره . غلامرضا . مدگرایی در لباس آفت هویت و دیانت . دیدار آشنا . شماره ۷۵
- [۲۳] محمد نژاد . ۱۳۸۳ . مدگرایی . نشریه نسیم البرز
- [۲۴] نورالهی . اکبر . ۱۳۸۹ . مدگرایی . قم . نسیم حیات . چاپ دوم
- [۲۵] وفاجو . مهدی . ۱۳۸۴ . مدگرایی . صباح . شماره ۱۷
- [۲۶] همتی . جواد . مدگرایی . صباح شماره ۱۷
- [۲۷] سایت تابناک
- [۲۸] روزنامه آفتاب یزد و روزنامه جام جم